Узбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

2024 йил 27 февраль

Сайхунобод тумани

Сирдарё туманлараро иктисодий судининг У.Курбанов судьяси раислигида, судья ёрдамчиси Қ.Махамаджонов котиблигида, даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошкармасининг, жавобгар "ПАХТАКОР ШЕРЛАРИ 787" масъулияти чекланган жамиятидан 220 495 312 сўм асосий қарз, 26 459 430 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси ва унга илова килинган хужжатларни даъвогар жамият вакили А.Бегалиев (04.01.2024 йилдаги 09/05-сонли ишончнома асосида), жавобгар вакили Р. Корабоев, "Poly Tex Agro Ta'minot" масъулияти чекланган жамияти рахбари А.Абдуллаев, "DAH POLУ ТЕХ" фермер хўжалиги вакили А.Нишонов (2024 йил 15 февралдаги №04/05-сонли ишончнома асосида)лар иштирокида, Сайхунобод тумани, Бахмалсой МФЙ, Буюк ипак йўли кўчасида жойлашган "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти биносида ўтказилган очик сайёр суд мухокамасида кўриб чикиб, куйидагиларни,

АНИКЛАДИ:

"POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда "даъвогар" деб аталади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармаси (кейинги ўринларда "палата" деб аталади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "ПАХТАКОР ШЕРЛАРИ 787" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда "жавобгар" деб аталади) дан 220 495 312 сўм асосий қарз, 26 459 430 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суднинг 2024 йил 31 январдаги ажрими билан ишга низонинг предметига нисбатан мустакил талаблар билан арз килмайдиган учинчи шахс сифатида "Poly Tex Agro Ta'minot" масъулияти чекланган жамияти, "DAH POLY TEX" фермер хўжалиги жалб килинган.

Ишни кўриш вақти ва жойи ҳақида тегишли тартибда ҳабардор қилинган палата иштирокини таъминламади. Бироқ палата даъво аризасида ишни иштирокисиз кўришни сўраган.

Бу холда суд, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 127, 128, 170-моддасига асосан, ишни унда мавжуд материаллар асосида палата иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабларини кувватлаб, жавобгар томонидан шартнома мажбуриятлари тўлик бажарилмаганлигини ва шартномада келишилган микдорда махсулот етказиб берилмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келганлигини маълум қилиб, даъво талабларини тўлик қаноатлантириб беришни сўради.

Судда жавобгар рахбари даъво талабидаги қарздорлик "Poly Tex Agro Ta`minot" масъулияти чекланган жамияти, "DAH POLY TEX" фермер хўжалиги дан даъвогарга ўтган қарздорлиги ҳисобидан пайдо бўлганлигини, пеня талаби

асоссизлигини, асосий қарзни тан олишини, пеня ундириш талабини қаноатлантиришдан рад этишни сўради.

Суд мажлисида "Poly Tex Agro Ta`minot" масъулияти чекланган жамияти рахбари жавобгарнинг 2023 йил 1 сентябрда тузилган "Хакдорликни ўтказиш тўгрисидаги талабни қабул қилиш бўйича" шартнома мавжудлиги, жавобгарнинг унда мавжуд кредитор қарзи даъвогарга ўтказилганлигини маълум қилди.

Суд мажлисида "DAH POLY TEX" фермер хўжалиги вакили 2023 йил 1 октябрда тузилган "Хакдорликни ўтказиш тўгрисидаги талабни қабул қилиш бўйича" шартнома мавжудлиги, жавобгарнинг унда мавжуд кредитор қарзи даъвогарга ўтказилганлигини маълум қилди.

Суд, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришларини тинглаб, даъво аризасида баён этилган важларни иш хужжатлари билан бирга мухокама килиб, куйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини кисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (кейинги ўринларда "ФК" деб аталади) 465-моддасининг биринчи қисмига биноан, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш хужжатларига кўра, тарафлар ўртасида 2023 йил 01 январда 67-сонли пахта хом ашёсини харид қилиш бўйича шартнома тузилган.

Мазкур шартноманинг 1.1-бандига кўра, жавобгар (хўжалик) шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган микдордаги пахта хом ашёсини даъвогар (тайёрловчи)га етказиб бериш, даъвогар (тайёрловчи) эса ушбу махсулотни келишилган муддатларда муайян нарх бўйича ҳақини тўлаб харид қилиш мажбуриятини олган.

Шартнома шартларига кўра, даъвогар (тайёрловчи) томонидан жавобгар (хўжалик)га нефть, минерал ўғит ва бошқа керакли маҳсулотлар етказилиб берилган ва пул ўтказмалари ўтказилган.

Бироқ жавобгар томонидан шартнома шартларига асосан белгиланган миқдорда махсулот етказиб берилмаганлиги натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида қарздорлиги келиб чиққан.

Хусусан, "Poly Tex Agro Ta`minot" масъулияти чекланган жамияти (бундан кейинги матнларда "эски ҳақдор" деб юритилади) даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 1 сентябрда тузилган "Ҳақдорликни ўтказиш тўғрисидаги талабни қабул қилиш бўйича" 01/64-сонли шартномада эски ҳақдорнинг жавобгарда мавжуд 280 000 000 сўм кредитор қарзи даъвогарга ўтказилган. Мазкур шартнома тарафлар томонидан имзоланган ва даъвогар томонидан 280 000 000 сўм ҳақдорлик қабул қилиниб, жавобгарнинг даъвогар олдида қарздорлиги келиб чиққан.

Шунингдек, "DAH POLY TEX" фермер хўжалиги (бундан кейинги матнларда "эски ҳакдор" деб юритилади) даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 1 октябрда тузилган "Ҳақдорликни ўтказиш тўгрисидаги талабни

қабул қилиш бўйича" 67-сонли шартномада эски ҳақдорнинг жавобгарда мавжуд 42 432 912 сўм кредитор қарзи даъвогарга ўтказилган. Мазкур шартнома тарафлар томонидан имзоланган ва даъвогар томонидан 42 432 912 сўм ҳақдорлик қабул қилиниб, жавобгарнинг даъвогар олдида қарздорлиги келиб чиққан.

ФК 345-моддаси биринчи қисмида талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечилган тақдирда қарздор ўзининг дастлабки кредиторга муқобил талабини янги кредиторнинг талабига қарши ҳисобга ўтказишга ҳақли.

Эски ҳақдордан қабул қилиб олинган қарздорлик, етказиб берилган маҳсулотлар, уруғлик чигит учун тўловлар, кўрсатилган хизматлар, банк фоизи тўловлари ҳисобидан даъвогар олдида 635 081 974 сўм қарздорлиги ҳосил бўлган. Бироқ жавобгардан 414 586 662 сўмлик маҳсулот ва кўрсатилган хизматлар қабул қилинган ва даъвогар олдида 220 495 312 сўм қарздорлик келиб чиққан.Ушбу қарздорлик юзасидан 2023 йил 01 декабрь куни тарафлар ўртасида солиштирма далолатнома тузилиб, тарафлар томонидан имзоланган.

Даъвогар жавобгарга қарздорликни тўлаш тўғрисида 2024 йил 11 январда №01/29-сонли талабнома юбориб, қарздорликни 5 банк иш кунида тўлашни, акс холда иктисодий судга даъво ариза киритишини билдирган.

Жавобгар томонидан талабнома оқибатсиз қолдирилган. Натижада даъвогар судга мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Қайд этилган қонун нормалари ҳамда жавобгарнинг қарздорлиги ишдаги шартнома, маълумотнома, ҳисоб-фактуралар, солиштирма далолатнома, даъвогар вакилининг судга тақдим этган маълумоти ва ишдаги ҳужжатлар билан ўз тасдиғини топган деб ҳисоблаб, даъвонинг 220 495 312 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар шартномага асосан тўлов муддатининг кечиктирилган кунлари учун 26 459 430 сўм микдорида пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъий назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида"ги Қонунининг 32-моддаси иккинчи кисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлаши белгиланган.

Даъвогарнинг Қонунининг 32-моддаси иккинчи қисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня ундириш белгиланганлиги асоси билан жавобгардан пеня ундириш сўралганлиги важи асоссиздир.

Даъвогар эски ҳақдордан қабул қилиб олинган қарздорлик, етказиб берилган маҳсулотлар, уруғлик чигит учун тўловлар, кўрсатилган хизматлар, банк фоизи тўловлари ҳисобидан даъвогар олдида 220 495 312 сўм қарздорлик ҳосил бўлган.

ФКнинг 333-моддаси биринчи қисмига кўра, қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2002 йил 4 мартдаги Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида" ги Конунини иктисодий судлар амалиётида кўллашнинг айрим масалалари ҳакида" 2002 йил 4 мартдаги 103-сон қарори 10-банди биринчи хатбошисида қонун ҳужжатлари ва шартномада бошқача тартибда жавобгарлик назарда тутилмаган бўлса, шартнома шартларини бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик (шартнома интизомини бузганлик) учун Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳукукий базаси тўгрисида" ги Қонуни 25 - 32-моддаларига асосан жавобгарлик қўлланилиши, агар ҳўжалик шартномасида шартнома интизомини бузиш билан боғлиқ ҳолатлар учун жавобгарлик белгиланган бўлса, тарафларнинг жавобгарлиги шартномага асосан қўлланилиши ҳақида тушунтириш берилган.

Даъвогарнинг тарафлар ўртасида пеня ундириш талабига асос қилиб келтирилаётган "Ҳақдорликни учинчи шахсга ўтказиш" ва пахта хом ашёсини харид қилиш бўйича шартномалар мавжудлиги даъвогарга пеня ундириш ҳуқуқини бериши ҳамда даъвогар томонидан пеня ундириш талабининг асослилиги, уни қайси шартнома бўйича қанча ҳосил бўлган қарздорликка нисбатан ҳисобланганлиги судда исботлаб берилмади.

Қайд этилганларга асосан суд, даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 26 459 430 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво талабини қаноатлантиришдан рад этишни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини мухокама қилиб, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси ҳамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли "Давлат божи тўғрисидаги" Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари микдорининг 2-банди талабига мувофик, даъво талабининг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб равишда 4 409 906,24 сўм давлат божи харажатини жавобгар зиммасига, 529 188,6 сўм давлат божи харажатини даъвогар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатини жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 114, 116, 118, 170, 176 - 180-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти манфаатидаги Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармасининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "ПАХТАКОР ШЕРЛАРИ 787" масъулияти чекланган жамияти хисобидан даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 220 495 312 сўм асосий қарз хамда олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисми қаноатлантиришдан рад этилсин.

Жавобгар "ПАХТАКОР ШЕРЛАРИ 787" масъулияти чекланган жамиятидан 4 409 906,24 сўм, даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамиятидан 529 188,6 сўм давлат божи тўлови Республика бюджетига ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган пайтдан бошлаб бир ой муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қароридан норози томонлар бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят келтириши мумкин.

Судья У.Курбанов

